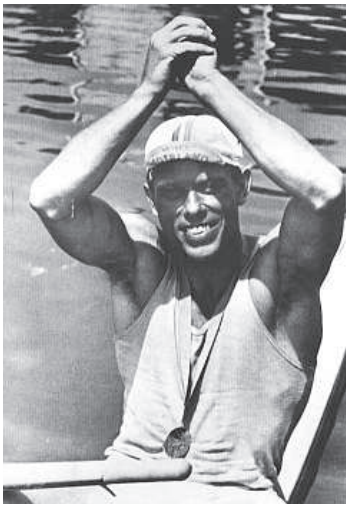

20 oktober 1968. Skiffeur Jan Wienese, wiens moeder in Harlingen is geboren, is tijdens de Olympische Spelen op weg naar de gouden medaille. Die toont hij op de foto rechts. Foto's: ANP

Een sport van legenden en mythen

Sportjournalist Leo van de Ruit stapte 25 jaar geleden bleu in de roeiwereld en raakte onder de indruk van deze atleten; van hun optredens door de eeuwen heen en in de moderne tijd. Zij zijn 'Helden op het water'.

Boek

Leo van de Ruit

Voetbal, wielrennen en schaatsen zijn de grootste sporten in Nederland. Zeker in het amper begonnen televisie-era. Wanneer je dan als jong broekie in de sportjournalistiek stapt, ligt daar je werkterrein. In het debuutjaar is Reinier Paping, de kampioen van de arctische Elfstedentocht 1963, de bejubelde superman die boven de geliefde voetbalvedetten Frans de Munck, Faas Wilkes en Abe Lenstra en wielercrack Jan Janssen uitstijgt. Behoudens eens per vier jaar de Olympische Spelen en Olympische Winterspelen (beide in hetzelfde jaar) zijn alle andere sporten van mineur niveau in de toen nog superieure gedrukte media. ("De krant is een meneer").

Een kwart eeuw spelen voetbal en wielrennen de hoofdrol in ons journalistieke leven. Vooral wielrennen. Deze harde sport door bergen en dalen spreekt het meest tot de verbeelding. Illustere voorgangers in de krant en op de radio verzorgden reportages over heldendaden en heroïsche duels die hun weerga niet kenden. Wim van Est in het ravijn van de Col d'Aubisque, Luis Ocaña die de Tour de France verliest onder apocalyptische omstandigheden op de Col de Menté, de dood van Tom Simpson op de Mont Ventoux, 'Eeuwige Tweede' Raymond Poulidor, de opkomst van 'Kannibaal' Eddy Merckx, de Tourzege van de huilende Jan Janssen ("Papa heeft de Tour gewonnen") en talloos meer in een sport die bol staat van legenden en mythen.

Wanneer het nationale persbureau *ANP* in de jaren zeventig een verslaggever voor het wielrennen behoeft, is de stap snel genomen. Wat volgt is anderhalf decennium getuigenis en verslaggeving van de langste, mooiste en boeiendste bloeiperiode van de Nederlandse wielersport. De opkomst van het Raleigh-rijk onder regie van Peter Post met ontelbare etappezeges in de Tour de France, de ereplaatsen en overwinningen van Hennie Kuiper, Joop Zoetemelk die de Tour de France wint, klassieker-koning Jan Raas, de laatste Nederlandse gele trui met Erik Breukink, de breuk Jan Raas-Peter Post en talloos meer over een gouden generatie coureurs die bol staat van sterke verhalen.

Erbij zijn in de wielersport kan voor journalisten verslavend werken. Sommige collega's kunnen de zwerftocht van het peloton over 's Heeren wegen naar de eindstreep niet missen en blijven hun werkzame leven lang. Je moet eruit stappen om te ontdekken dat er meer is dan trappen op de pedalen. Rukken aan riemen bijvoorbeeld: roeien. Het blijkt een olympische tak van sport te zijn die, net als wielrennen, bol staat van legenden en mythen.

Onze ontdekkingsreis in deze oude sport begint in Tasmanië met een debuut bij de WK. In 1990 speelt dit jaarlijkse titeltoernooi zich Down Under af op het schitterende maar veraf gelegen Barrington Meer. De deelnemers zitten elke dag vanuit het stadje Launceston twee uur heen en twee uur in oude schoolbussen over bochtige wegen om bij de wedstrijdarena te komen. Voor niet weinig roeiers een misselijk makende onderneming. De pers kan mee met de bus, maar geeft - in verband met deadlines voor de kopij - de voorkeur aan een huurauto, een Australische variant van de Fiat 500. Met dit wagentje wordt de reistijd Launceston -Barrington Meer met ruim een half uur bekort.

Het WK-toernooi is nog niet begonnen wanneer een prominent lid van de Nederlandse roei-equipe vraagt of hij de komende week een lift kan krijgen naar de roeibaan. Het is Frans Göbel die zijn titel skiff gaat verdedigen. De wereldkampioen! En zo geschiedt. Elke dag vouwen Göbel en zijn coach zich op op de achterbank om een dik half uur vóór de bussen bij de boten te zijn. Soms vraagt Göbel een stukje om te rijden voor de beste kiwi's. Zeven dagen later, op de laatste toernooidag, wordt de lichtgewicht skiffeur voor de tweede keer wereldkampioen en treedt hij in de legende van de roeisport.

Buitengewone historie

Daar in kangoeroe-eiland Tasmanië dringt het besef door dat roeien meer voorstelt dan liedjes brallen bij nationale titels van studentenroeiers op de Bosbaan. Bij verdieping in de roeisport en een duik in de geschiedenis blijkt dat het Nederlandse roeien een buitengewone historie heeft. Nog in de negentiende eeuw liep Amsterdam massaal uit om Janus Ooms te huldigen voor zijn overwinning in de Diamond Sculls in de Royal Henley Regatta in Londen. Die overwinning gold in die tijd als wereldtitel. Frits Eyken presteerde dit in een legendarische race in 1921 eveneens en deze topprestatie werd in 1929 geëvenaard voor Bertus Günther. Ook hij kreeg een welkom thuis door tienduizenden enthousiaste fans.

De gouden medaille van de gestuurde twee van François Brandt en Roelof Klein in 1900 leidde ruim een eeuw later nog tot discussie omdat de Nederlandse boot werd gestuurd door een Frans jongetje dat van de kade was geplukt. In 1924 wonnen Willy Rösingh en Teun Beynen goud in de twee zonder stuurman en liet de gestuurde vier het goud glippen toen Dirk Fortuin honderd meter voor de finish uitgeput raakte en bewusteloos raakte.

Europees skiffkampioen 1925 Constant Pieterse was een enfant terrible. Hij botste zo vaak met zijn coach J. J. Blussé dat in de stad een ware opschudding ontstond en dossiers tientallen jaren geheim bleven in een kluis. Teun Beynen groeide in de Tweede Wereldoorlog uit tot een verzetsheld die levens redde. Ernst de Jonge roeide op de Hitler Spelen in 1936. De kameraad van de Soldaat van Oranje verrichtte spionagewerk tot hij werd opgepakt en door de bezetter werd vermoord.

> Het enige goud in de skiff ooit werd in 1968 gewonnen door Jan Wienese, een eigenzinnige allround topatleet van Friese komaf

Toen het Oostblok het roeien met doping ging structureren, blonk de Nederlandse roei-equipe nog uit bij de Olympische Spelen in Mexico. Met een gouden medaille en twee zilveren eindigde Nederland als tweede achter de DDR in het landenklassement. Het Oostblok eigende zich roeien (en ook andere olympische sporten) toe. In 1988 doorbraken Nico Rienks en Ronald Florijn die hegemonie met goud in de dubbeltwee bij de Olympische Spelen in Seoul 1988. Beide afgoden presteerden meer. Zo leidden zij de Holland Acht naar het olympisch goud in Atlanta. Het enige goud in een acht voor Nederland ooit. Twintig jaar later viel het eerste roeigoud van vrouwen in Nederlandse handen. De tegenpolen Kirsten van der Kolk en Marit van Eupen kwamen in Beijing tot volledige harmonie.

Topatleet van Friese komaf

Het enige goud in de skiff ooit is gewonnen door Jan Wienese, een zeer eigenzinnige allround topatleet van Friese komaf. Zijn moeder is afkomstig uit Harlingen. Als 13-jarige werd Jan al gegrepen door de roeiers die over de Amstel 'slifferden'. Leden van een Amsterdamse biljartclub brachten hem de eerste beginselen bij. Het duurde meer dan tien jaar eer hij tot de - nationale en internationale -top kon doordringen.

Wienese studeerde aan het CIOS, werd daar gehard in allerlei sporten en ontwikkelde een gespierd lichaam met boksersarmen en enorme kuiten. Hij kon zwemmen, wielrennen en schaatsen (later drie Elfsteden-kruisjes) op behoorlijk niveau, maar roeien was zijn eerste sport. Hij won medailles in EK (brons) en WK (zilver).

NOC-voorzitter dr. Ansco Dokkum geloofde onvoorwaardelijk in de klasse van Wienese die in de voorbereiding op Mexico veel landgenoten tot wanhoop dreef door zich in Spanje terug te trekken en ver van elitaire Nederlandse roeimilieu 'Mexico' voor te bereiden. Op 2200 meter hoogte versloeg hij in oktober 1968 in een legendarische race over twee kilometer de totale concurrentie, inclusief zijn Duitse rivaal Jochen Meissner, en veroverde hij het goud. Uniek in de twintigste eeuw en tot op heden.

Leo van de Ruit (1947) uit Alphen aan de Rijn heeft 50 jaar gewerkt als sportjournalist, waarvan 31 jaar bij het persbureau *ANP*. Vanaf zijn 50ste schrijft hij boeken (10) over Nederlanders in de topsport. Twee jaar geleden verscheen van zijn hand *Bunkers Blues* over het vallen en opstaan van Nederlandse golfhelden.

Helden op het water

150 jaar roeisport in Nederland in woord en beeld

Van 23 tot en met 31 augustus is de Bosbaan in Amsterdam het strijdtoneel van de WK roeien. Ter gelegenheid van het WK werd eind juni tijdens het Holland Beker-weekeinde op de Bosbaan het boek *Helden op het water* gepresenteerd. Het boek telt 166 pagina's en zo'n honderd foto's. Sportjournalist en boekenschrijver Leo van de Ruit uit Alphen aan de Rijn beschrijft zowel historische successen, zoals de allereerste Nederlandse Olympische gouden medaille in 1900 (Parijs) als de meest recente topprestaties. Daarnaast worden, geïllustreerd met tientallen historische foto's, onthullingen en ontboezemingen uit de Nederlandse roeiwereld gedaan. De Belgische fotograaf Stephan Vanfleteren maakte unieke zwartwit-portretten van alle nog levende winnaars van Olympisch goud.

Helden op het water is een uitgave van de Stichting Documentatiecentrum Roeisport met Uitgeverij Kannibaal. Het is verkrijgbaar in de boekhandel en via roeiboek.com. Prijs: 39,95 euro.